

‘Uiteindelijk moet elke Limburger zijn eigen mythe leven.’

Ruud Offermans, Sittard mei 2015.

Het was najaar. Onder aan het veld bij ons in de gewanden waren ze aardappelen aan het rooien. Ik ging kijken. Ik moet een jaar of zeven acht zijn geweest. De aardappeloogstmachine spoot stofwolken löss de lucht in en kwam steeds dichterbij. Ik kon de löss ruiken. De siltige ziltige lucht van zeer fijne bodemdeeltjes. Uiteindelijk kwam ik ook in zo’n stofwolk terecht. Ik kon geen hand voor ogen zien. Ik beademde de löss. Ik ademde de löss. Dit was het Limburgse land en ik was een Limburgse jongen. Dit waren mijn roots. Verder kon ik niet gaan. Ik was ingewijd. Ik was gezegend met de vruchtbare bodem van het Limburgse land. Vanaf hier af aan zou ik nooit beter weten dan dat dit mijn thuis was. Dat dit het was wat ik mijn hele leven zou gaan zoeken.

Reinoud en Anouk Jessen een twee-eiige tweeling woonden in huize ‘Belver’. Een uit donker baksteen opgetrokken, in zakelijk-expressionistische vormen ontworpen, huis, waar voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog de burgemeester J.H.J. Visschers van Spaubeek heeft

gewoond (1933-1962). Daarna kende het pand wisselende eigenaars. Het huis dateert uit 1936 en is ontworpen door Lei Maes, de naam 'Belver' is afgeleid van het Spaanse 'mooi zicht'. Het moet worden uitgesproken als 'Belvèr'. Meegenomen door burgemeester Joseph, voor intimi Zef, Visschers tijdens zijn huwelijksreis in 1932 in Catalonië/Mallorca. Een andere omschrijving is: 'een plaats die een mooi uitzicht biedt'.

En inderdaad als Reinoud naar buiten keek, keek hij over de Musschenberg tegen de flanken van de Moorheide, aan de overkant van de Geleenbeek, aan. Onder het huis zijn negen kelders te vinden: de voormalige de waskelder, de droogkelder, de kolenkelder, de waterkelder, de wijnkelder, de aardappelenkelder, de levensmiddelenkelder, de werkplaats en de boekenkelder. De veranda aan de linkerkant van het gebouw vertoont Spaanse invloeden. Aan de andere kant van het gebouw waren grote lange rechthoekige gekleurde gebrandschilderde ramen te zien, ook in expressionistische stijl. Alles kwam tezamen in een puntdak.

Langs het pand loopt de overkluizing van de Hoevervloedgraaf. Gebouwen in dezelfde stijl, in Spaubeek, zijn: *Bongerd 47* (1936), *Dorpsstraat 5* (1939) en *Bongerd 39* (1939). Verder ontwierp hij het

woon- en winkelcomplex *Hobbelrade* 14-22 (1933), dat is voorzien van een poortdoorgang met twee torenvormige opbouwen en een decoratieve afwisseling van pleisterwerk en baksteen.

DEEL 1

We schrijven het jaar 1982/83. Zuster Arnolda had me uit de goot opgepikt en ik kon beginnen op MAVO 3, St. Anna in de Geenstraat in Geleen. Dat was de weg omhoog. Na de MAVO ging ik naar het Albert Schweitzer Atheneum oftewel het ASA. Daar maakte ik de HAVO en het Atheneum af. Ik belandde in de gouden driehoek. Voor het eerst in m'n leven had ik het voor elkaar. Dat alles in orde was. Het was stabiel. Wat ik me nog levendig herinner is het rennen van de Coopertest in het Burgemeester Daemenpark. Ik had de Country singers, het jongerenkoor waar ik gitaar speelde zoals liedjes als 'Me and you and a dog namend Boo', ik had Rien en Betty Decker, de dansschool waar ik danslessen volgde en naar dansavonden ging en ik had de post, toen nog PTT geheten. Daar deed ik de ronde Geverik-Kelmond. In de herfst draaide ik de oprijlaan van kasteel Gebroek op tussen twee majestueuze kastanjebomen (nu gekapt) in en ik mocht op het landgoed komen omdat ik van de post was. Mist dreef langzaam in het dal van de Keutelbeek of Cötelbeek. De zon deed haar uiterste best om van de dag een Oudewijvenzomer te maken. Ik was wie ik zou kunnen zijn. Heerlijke herinneringen aan die tijd.

1.

Tijdens Kerst en Oud & Nieuw werd ik ingezet om de vele kerstkaarten te bezorgen. Het had echter gesneeuwd en er stond een sneeuwstorm. Met m'n zware posttas reed ik de Kapellerweg op tussen Geverik en Kelmond. Ik kwam op het plateau. Ik kon geen hand voor m'n ogen meer zien. En raakte van de weg af. Ik moest afstappen en te voet verder gaan en de weg weer vinden. Toen ik eenmaal bij de Zonnehoeve en hoeve Coumans was in Kelmond was ik weer op bekend terrein. Iets dat me altijd is bij gebleven.

En ander iets dat me is bij gebleven is de Amstel Gold race op de Adsteeg. Die werd in die dagen nog op zaterdag gehouden en ik moest de post brengen op de Adsteeg. Ik kwam vanaf de Eerdshaag via het Beekerveld omhoog tot boven aan de Adsteeg. Dat ging echter niet door, door de vele supporters en de renners kwam ik er niet toe om de post te bezorgen. Ik moest wachten totdat de hele karavaan voorbij was. Dingen die je niet meer vergeet. Dat ik later een of andere ziekte zou krijgen kwam niet in me op. De wereld lag aan m'n voeten en er waren mogelijkheden te over.

2.

Ikzelf noemde het altijd de ‘gouden driehoek’: ‘s vrijdagavonds het jongerenkoor, ‘s zaterdags de post en ‘s zondagsavond dansavond bij de dansschool. Ik had mijn leven voor elkaar. Het waren mooie jaren geweest, maar zoals dat ging gingen andere mensen allemaal studeren, dus had ik dat ook gedaan. Wat anders dan fysische geografie in Utrecht! Een studie met veel veldwerken en excursies. Dat leek me wel wat, dacht Reinoud. Anouk dacht daar anders over. Ze bleef thuis wonen, er was genoeg plaats, en ging studeren aan de Universiteit Maastricht, faculteit der Cultuurwetenschappen, vakgroep sociologie.

Ze zaten beide op het Albert Schweitzer Atheneum oftewel het ASA in Geleen. In 1986 deed iedereen zijn eindexamens. Iedereen om ze heen ging studeren. Ook Reinoud ging studeren voor een beter leven. Om na de studie weer terug te komen naar Limburg. Daar waar mijn roots lagen. Het is een fiasco geworden. Het beter leven heb ik nooit gekend en terugkomen naar Limburg ging alleen via de psychiatrie. Toch heb ik het hem geflikt. Ik had last van de braindrain, maar dat wist ik toen nog niet. Een braindrain is een emigratie van hoger

gevormde personen naar landen of streken die betere werkomstandigheden bieden. In het Engels: a significant emigration of educated or talented individuals also known as 'The human capital flight' (het in groten getale wegtrekken van capabele mensen naar elders). Achteraf was het een verkeerde beslissing, maar dat is achteraf. Je kon alleen maar werken bij ingenieurbureaus (met deadlines) of bij Rijkswaterstaat. Iets wat ik persé niet wilde. Na de bul te hebben gehaald was de pijp leeg. Het opklimmen via MAVO, HAVO en Atheneum had teveel energie gekost. Ik zat volledig aan het einde en via de huisarts kwam ik bij het RIAGG op de Tolsteegsingel. Het was het begin van het einde en natuurlijk het einde van het begin. Het zogenaamde functionele aspect van een psychose. Crisis als kans.

3.

Ik was terecht gekomen in de Ridderschapstraat 17, gelegen binnen de singel en woonde in het studentenkwartier. Aan het eind van de straat lag de Universiteitsbibliotheek, met daarnaast de Letterenbibliotheek. Verderop lag de Voorstraat met linksaf de Boothstraat. Om de hoek aan de Drift lag 'Hestia'; het gebouw van het UVSV

(Utrechtse Vrouwen Studenten Vereniging) en bij het Janskerkhof lag 'Placet Hic Requiescere Musis' het gebouw van het USC (Utrechts Studenten Corps). Vervolgens kwam je op de Nobelstraat met de vaste studentenkroeg Zeezicht en weer verder lag het Lucasbolwerk met de gebouwen van Unitas en Opus Dei. Via de Wittevrouwenstraat kwam je dan weer in de Ridderschapstraat. Dat was het studentenkwartier van Utrecht en daar woonde ik op dat moment.

4.

Slaperig keek ik mijn raam uit en kreunde... wat zou het nu weer voor een dag worden? Ik keek de Ridderschapstraat af en zag de domtoren, keek de andere kant op en zag het huis van bewaring. Ik had dit pand gekocht van de makelaars van Bokhorst & Van Erp toen ik nog student was en hier woonde. De Ridderschapstraat was een zijstraat van de Wittevrouwenstraat en lag aan de achterzijde van de Wittevrouwenkade.

Het moest niet gekker worden, mompelde ik voor zich uit. Ik stond op liep met een slaapdronkenkop naar de keuken en zette koffie. Vandaag was het Veronica-dag. Ik had er niet veel zin in. Eerst helaas naar de universiteit via het Lucasbolwerk,

de Nachtegaalstraat, de Burg. Reigerstraat, het Wilhelminapark, Rijnsweerd en tenslotte de Uithof. Om daar toe te treden tot het heiligste der heiligen het Trans II (W. van Unnikgebouw). De zon scheen al fel aan de hemel toen ik vertrok. De luchten kleurden van diep oranje naar turquoise blauw. Ik moest mezelf motiveren. Alweer zo'n dag, zoals velen bromde ik. Het Trans II was niet zo'n ideaal gebouw om in te werken. Het had last van het sick building syndrome. Ik haalde de fiets uit het hok achter het huis. Het was nog niet opgeruimd. Ik had er geen tijd voor en geen zin in. Het lag er nog steeds bij als ware het nog een studentenhuis. Voor een prikkie had ik het huis kunnen kopen. Nadat het een hotel geweest was, was het een studentenhuis geworden en was helemaal uitgeleefd. Ik had er veel aan moeten verbouwen, maar uiteindelijk woonde ik toch binnen de singel en dat was waar het mij om te doen was.

De Ridderschapstraat: de Ridderschap was in het Nederlands recht het openbaar lichaam of college waarin de edelen van een provincie verenigd waren. Misschien was de straat wel daarheen genoemd of misschien naar iets anders. De Ridderschapstraat is aangelegd door de Ridderschap, één van de drie instanties die de

Staten van Utrecht vormden. Na de reformatie kreeg de Ridderschap het beheer over het Wittevrouwenklooster, een belangrijk klooster voor adellijke jonkvrouwen, dat al in 1229 werd genoemd. In 1663 werd de Ridderschapstraat aangelegd om nieuwe huizen te kunnen bouwen. Het zuidelijke stuk liep langs de achterkant van de tuinen van de huizen aan de Plompetorengracht, waardoor de eigenaren van die panden er hun koetshuizen konden bouwen. De rentmeester van het Wittevrouwenklooster verkocht de overige percelen aan beide zijden van de straat. Naast het pand tussen nr. 17 (waar ik woonde) en nr. 19 vond men een poort die toegang gaf naar een overdekt fietsenrek, dat allang geen dienst meer deed. De poort was dan ook overgroeid door mos, varens en gras. Vroeger zou er een school gelegen hebben aan de kant van de Wittenvrouwenkade, maar die was nu ook verdwenen. De voorgevel bestond nog steeds uit witgeverfd stucwerk en als je binnenkwam zag je boven je hoofd het woord 'welkom'. Volgens studenten die erin gewoond hadden was het huis voor hun tijd hotel/pension geweest. De naam hadden ze mij verteld, maar was ik vergeten. Ik dacht dat het 'de Ridder' heette. Kortom het zag er goed voor hem uit alhoewel ik dat zelf niet zo zag.

Ik was doorgegaan in de wetenschap, na zijn studie. Ik was aan mijn promotie bezig en werkte nu als onderzoeker aan de Universiteit Utrecht, faculteit Aardwetenschappen, vakgroep Fysische geografie. Een hele mond vol. Maar ja dat was waar ik werkte, met een knipoog naar het zuiden. Want daar was ik het liefst en zou ik ook het liefst werken. In het weekend ging ik toen ik nog student was, elk weekend naar Zuid-Limburg om daar te genieten van het natuurschoon, de heuvels, graften en holle wegen en de kabbelende beekjes. In Utrecht had je alleen de Kromme Rijn die zacht en langzaam stroomde. Hier had je alleen Amelisweerd als natuurschoon.

Langzaam liep ik de smalle trap af totdat ik op de begane grond kwam. Ik trok de voordeur achter zich me en was in de Ridderschapstraat, met schuin ervoor een of andere schuur. Dwars gebouwd op de weg met een dak met twee wolfeindes. Ik had hier nog nooit iemand gezien. Een relict uit het verleden misschien of een ongebruikte opslagplaats voor de brandweer, zoals er werd gezegd. Ik schonk er verder geen aandacht aan en liep de straat uit waar het geweld van de Biltstraat en de Voorstraat al van verre waren te horen. Dit was de plek waar de lange provinciale weg die begon bij Arnhem zich door de binnenstad

van Utrecht moest persen. Het was één van de meest vervuilde plek van Nederland door uitlaatgassen hadden metingen uitgewezen. Ik stak de weg over en liep via de witte boogpoort de binnenplaats van de universiteitsbibliotheek binnen. De collectie in die eerste jaren van de universiteit bestond niet alleen uit theologische werken, maar ook uit historische, geografische, juridische, filosofische, literaire, biologische, medische en muziekwerken.

De bibliotheek was ondergebracht in het koor van de Janskerk. Pas in 1820 werd dit onderkomen verruild voor een nieuwe behuizing: het door de bekende Utrechtse architect Zocher ontworpen paleis voor koning Lodewijk Napoleon aan de Wittevrouwenstraat.

Daar zaten buiten studentes te roken. Het was een plaatje. Vandaag was het vrijdag en dan had ik vrij en ging ik meestal naar de UB om research te doen. Ik zag de fietsenrekken en de uitbouw met piramidedaken, die de binnenplaats nog kleiner maakten, en ging koffie halen in de letterenbibliotheek die eraan vast was gebouwd, of misschien wel andersom. Overal liepen studentes die elk jaar jonger leken te worden. Ik kwam in het centrale gedeelte van het UB en ging naar de computers om boeken op te speuren. Daarvoor

moest je dan een briefje inleveren en werd het desbetreffende boek uit het magazijn gehaald en aan jou overhandigd. Dat ging al jaren zo.

5.

Op een vrijdagmiddag liep ik quasi onverschillig naar de koffieautomaat die toen nog op kwartjes ging. Ik pakte het koffiebekertje en liep de kantine in. Er was niemand te zien op één man na. Het was Ron Erens.

‘Zeg, Ron wat doe je nu nog nu nog hier?’, vroeg ik verbaasd.

‘Ik krijg dadelijk de bul’, zei Ron, ‘en dan ben ik vanavond al in Zuid-Limburg.’

Ik keek hem verdwaasd aan. Dat zou ik ook wel willen. Ik voelde dat ze zijn identiteit wilden jatten en verlangde naar Limburg. Want daar kwam het op neer. Talentvolle mensen halen uit de buitengebieden van Nederland. Ze los weken van hun identiteit en vervolgens ze laten werken in de betonnen drugsbunker die de Randstad heette.

6.

Anouk schreef een scriptie over de Limburgse identiteit:

Door individualisatie, secularisering, schaalvergroting in het sociale en culturele leven, vernederlandsing, veramerikanisering, vercommercialisering, de industrialisatie, het onderwijs, de radio en televisie, de verkeerswegen etc. staan de specifieke eigenschappen van de Limburgse identiteit onder druk. Al deze dingen veranderen de zeden en gewoonten, de hele leefwijze van een volk, dus ook de taal.

Marijnissen en Raben onderkennen het protest tegen de beschadiging van het rustieke landschap en van de gelovige onbedorven Limburgse volksziel door de brutale indringing van het kapitaal, waardoor menige romancier en pastoor zich verzette door het beeld te scheppen van een harmonieuze, gelukkige agrarische samenleving die ergens in het Limburgse verleden moest hebben bestaan. In dialectische zin ging dit proces gepaard met vernederlandsing. Dit is het vervangen van woorden en uitdrukkingen waarvoor nog een Limburgs equivalent bestaat door Nederlandse. Volgens Roukens bestaat echte taalrijkdom en taalbeheersing uit een bewuste